ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 24.5.2023 г.
COM(2023) 615 final

Препоръка за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно националната програма за реформи на Литва за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Литва за 2023 г.

{SWD(2023) 615 final}

Препоръка за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно националната програма за реформи на Литва за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Литва за 2023 г.

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета от 7 юли 1997 г. за засилване на надзора върху състоянието на бюджета и на надзора и координацията на икономическите политики[1], и по-специално член 5, параграф 2 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 г. относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси[2], и по-специално член 6, параграф 1 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета за икономическа политика,

като има предвид, че:

(1) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета[3], с който бе създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост, влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По Механизма за възстановяване и устойчивост се предоставя финансова подкрепа на държавите членки за осъществяването на реформи и инвестиции, водещи до фискален стимул, финансиран от ЕС. В съответствие с приоритетите на европейския семестър той допринася за икономическото и социалното възстановяване и за осъществяването на устойчиви реформи и инвестиции, по-специално за насърчаване на екологичния и цифровия преход и за укрепване на устойчивостта на икономиките на държавите членки. Механизмът също така спомага за укрепването на публичните финанси и стимулира растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план, подобрява териториалното сближаване в рамките на ЕС и подкрепя непрекъснатото прилагане на Европейския стълб на

[1] ОВ L 209, 2.8.1997 г., стр. 1.
[2] ОВ L 306, 23.11.2011 г., стр. 25.
[3] Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17).

социалните права. Максималното финансово участие за държава членка в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост беше актуализирано на 30 юни 2022 г. в съответствие с член 11, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(2) На 22 ноември 2022 г. Комисията прие годишния обзор на устойчивия растеж за 2023 г.[4], с което постави началото на европейския семестър за координация на икономическите политики за 2023 г. На 23 март 2023 г. Европейският съвет одобри приоритетите на обзора във връзка с четирите измерения на конкурентоспособната устойчивост. На 22 ноември 2022 г. въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 Комисията прие и доклада за механизма за предупреждение за 2023 г., в който посочи Естония като една от държавите членки, които може да бъдат засегнати или за които може да съществува риск да бъдат засегнати от дисбаланси, и за които ще е необходим задълбочен преглед. На същата дата Комисията прие и становище относно проекта на бюджетен план за 2023 г. на Литва. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, която Съветът прие на 16 май 2023 г., както и предложението за съвместния доклад за заетостта за 2023 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права, което Съветът прие на 13 март 2023 г.

(3) Въпреки че икономиките на ЕС показват забележителна устойчивост, геополитическият контекст продължава да оказва отрицателно въздействие. Като застава твърдо с Украйна, ЕС насочва своята програма за икономическа и социална политика към намаляване на отрицателното въздействие от енергийните сътресения както върху уязвимите домакинства, така и върху дружествата в краткосрочен план, към запазване на усилията за осъществяване на екологичния и цифровия преход, подкрепа за устойчив и приобщаващ растеж, запазване на макроикономическата стабилност и повишаване на устойчивостта в средносрочен план. Той също така поставя особен акцент върху повишаването на конкурентоспособността и производителността на ЕС.

(4) На 1 февруари 2023 г. Комисията публикува съобщението „Промишлен план на Зеления пакт за ерата на нулеви нетни емисии[5]“ с цел засилване на конкурентоспособността на промишлеността на ЕС с нулеви нетни емисии и подпомагане на бързия преход към неутралност по отношение на климата. Планът допълва текущите усилия в рамките на Европейския зелен пакт и REPowerEU. Той има за цел да се осигури по-благоприятна среда за увеличаване на производствения капацитет на ЕС за технологиите и продуктите с нулеви нетни емисии, необходими за постигане на амбициозните цели на ЕС в областта на климата, както и за гарантиране на достъп до съответните суровини от изключителна важност, включително чрез диверсифициране на източниците, правилно използване на геоложките ресурси в държавите членки и максимално увеличаване на рециклирането на суровини. Планът се основава на четири стълба: предвидима и опростена регулаторна среда, ускоряване на достъпа до финансиране, повишаване на уменията и отворена търговия за устойчиви вериги на доставки. На 16 март 2023 г. Комисията публикува и съобщението „Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС: перспективи след 2030 г.[6]“, структурирано около девет взаимно подсилващи се фактора с цел да се работи за регулаторна рамка за стимулиране на растежа. В него се определят приоритети

4 COM(2022) 780 final.
5 COM(2023) 62 final.
6 COM(2023) 168 final.

на политиката, насочени към активно осигуряване на структурни подобрения, добре насочени инвестиции и регулаторни мерки за дългосрочната конкурентоспособност на ЕС и неговите държави членки. Препоръките по-долу спомагат за изпълнението на тези приоритети.

(5) През 2023 г. европейският семестър за координация на икономическите политики продължава да се развива в съответствие с прилагането на Механизма за възстановяване и устойчивост. Пълното изпълнение на плановете за възстановяване и устойчивост продължава да е от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като плановете обхващат всички или значителна част от съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните години. Специфичните за всяка държава препоръки за 2019 г., 2020 г. и 2022 г. продължават да бъдат еднакво актуални и за плановете за възстановяване и устойчивост, преразгледани, актуализирани или изменени в съответствие с членове 14, 18 и 21 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(6) Регламентът REPowerEU[7], приет на 27 февруари 2023 г., има за цел бързото премахване на зависимостта на ЕС от вноса на руски изкопаеми горива. Това ще допринесе за енергийната сигурност и диверсификацията на енергийните доставки на ЕС, като същевременно ще увеличи използването на възобновяеми енергийни източници, капацитета за съхранение на енергия и енергийната ефективност. Регламентът дава възможност на държавите членки да добавят нова глава за REPowerEU към своите национални планове за възстановяване и устойчивост, за да финансират ключови реформи и инвестиции, които ще спомогнат за постигането на целите на REPowerEU. Тези реформи и инвестиции също така ще спомогнат за повишаване на конкурентоспособността на промишлеността на ЕС с нулеви нетни емисии, както е посочено в Промишления план на Зеления пакт за ерата на нулеви нетни емисии, и за изпълнение на свързаните с енергетиката специфични за всяка държава препоръки, отправени към държавите членки през 2022 г. и когато е приложимо, през 2023 г. С Регламента REPowerEU се въвежда нова категория безвъзмездна финансова подкрепа, която се предоставя на държавите членки за финансиране на нови свързани с енергетиката реформи и инвестиции в рамките на техните планове за възстановяване и устойчивост.

(7) На 8 март 2023 г. Комисията прие съобщение, в което се предоставят насоки за фискалната политика за 2024 г. То има за цел да подпомогне изготвянето на програмите за стабилност и конвергенция на държавите членки и по този начин да се засили координацията на политиките[8]. Комисията припомни, че общата клауза за дерогация от Пакта за стабилност и растеж ще бъде дезактивирана в края на 2023 г. Тя призова за фискални политики през периода 2023—2024 г., които осигуряват средносрочна устойчивост на дълга и повишават потенциалния растеж по устойчив начин. Държавите членки бяха приканени да определят в своите програми за стабилност и конвергенция за 2023 г. начина, по който фискалните им планове ще осигурят спазването на референтната стойност за дефицита от 3 % от БВП, както и реалистичното и непрекъснато намаляване на

[7] Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановете за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО (ОВ L 63, 28.2.2023 г., стр. 1).

[8] COM(2023) 141 final.

дълга или запазването на благоразумно равнище на дълга в средносрочен план. Комисията прикани държавите членки постепенно да премахнат националните фискални мерки, въведени с цел защита на домакинствата и предприятията от енергийния ценови шок, като се започне с тези с най-слаба насоченост. Тя посочи, че ако мерките за подкрепа трябва да бъдат удължени поради подновен натиск върху цените на енергоносителите, държавите членки следва да насочат тези мерки към уязвимите домакинства и предприятия много по-добре, отколкото в миналото. Комисията предложи фискалните препоръки да бъдат количествено определени и диференцирани и да бъдат формулирани въз основа на нетните първични разходи, както се предлага в нейното Съобщение относно насоките за реформа на рамката за икономическо управление на ЕС[9]. Тя препоръча всички държави членки да продължат да защитават инвестициите, финансирани на национално равнище, и да гарантират ефективното използване на средствата по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, по-специално с оглед на екологичния и цифровия преход и целите по отношение на устойчивостта. Комисията посочи, че ще предложи на Съвета да открие процедури при прекомерен дефицит през пролетта на 2024 г. въз основа на данните за резултатите за 2023 г. в съответствие с действащите правни разпоредби.

(8) На 26 април 2023 г. Комисията представи законодателни предложения за осъществяване на цялостна реформа на правилата на ЕС за икономическо управление. Основната цел на предложенията е да се засили устойчивостта на публичния дълг и да се насърчи устойчивият и приобщаващ растеж във всички държави членки чрез реформи и инвестиции. Целта на предложенията е държавите членки да разполагат с по-силен контрол върху изготвянето на своите средносрочни планове, като същевременно се въведе по-строг режим на правоприлагане, за да се гарантира, че държавите членки изпълняват ангажиментите, поети в техните средносрочни фискално-структурни планове. Предвижда се законодателната работа да приключи през 2023 г.

(9) На 14 май 2021 г. Литва представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от Регламент (ЕС) 2021/241 Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка в приложение V към посочения регламент. На 20 юли 2021 г. Съветът прие своето решение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва[10]. Отпускането на траншовете зависи от решение на Комисията, взето в съответствие с член 24, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2021/241, че Литва е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета. Задоволителното изпълнение предполага, че постигането на предходните ключови етапи и цели е запазено.

(10) На 27 април 2023 г. Литва представи своята национална програма за реформи за 2023 г., а на 28 април 2023 г. — програмата си за стабилност за 2023 г., в съответствие с член 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1466/97. Двете програми бяха оценени заедно, за да бъдат отчетени взаимовръзките между тях. В

9 COM(2022) 583 final.

10 Решение за изпълнение от 20 юли 2021 г. на Съвета за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва (ST 10477/2021; ST 10477/2021 ADD 1).

съответствие с член 27 от Регламент (ЕС) 2021/241 националната програма за реформи за 2023 г. отразява също така шестмесечното докладване на Литва относно напредъка, постигнат при изпълнението на нейния план за възстановяване и устойчивост.

(11) На 24 май 2023 г. Комисията публикува доклада за Литва[11] за 2023 г. В него беше оценен напредъкът на Литва в изпълнението на съответните специфични за държавата препоръки, приети от Съвета в периода 2019—2022 г., и беше направен преглед на изпълнението от страна на Литва на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за държавата бяха посочени пропуски по отношение на предизвикателствата, които не са разгледани или са само частично разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, както и по отношение на новите и нововъзникващите предизвикателства. В него бяха оценени също напредъкът на Литва при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на ЕС в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността, както и напредъкът в постигането на целите на ООН за устойчиво развитие.

(12) Комисията извърши задълбочен преглед по член 5 от Регламент (ЕС) № 1176/2011 за Литва и публикува резултатите от него на 24 май 2023 г[12]. Тя стигна до заключението, че в Литва не са налице макроикономически дисбаланси. По-специално уязвимостите, свързани с ценовата конкурентоспособност, външните баланси и с промените в цените на жилищата, напоследък се увеличиха, но като цяло изглежда, че в момента са овладени. Икономиката беше силно засегната от шока от повишаване на цената на енергията с бързо нарастваща инфлация; въпреки това се очаква бавно възстановяване на конкурентоспособността на Литва, тъй като цените на енергията падат. Текущата сметка на платежния баланс се влоши значително през 2022 г. поради повишените цени на вноса на енергия, но съгласно прогнозите през тази година се очаква бъде почти балансирана. Занапред леките дефицити по текущата сметка няма да нарушат външната устойчивост, като се има предвид стабилната позиция на салдата. Въпреки това съществува риск инфлацията и натискът за увеличаване на заплатите, ако са постоянни, да навредят на конкурентоспособността на Литва, особено като се има предвид, че базисната инфлация е доста над средната за еврозоната. Цените на жилищата нараснаха силно след пандемията, но няма доказателства за надценяване и понастоящем това нарастване се забавя предвид повишаването на лихвените проценти и текущата икономическа рецесия. Освен това задлъжнялостта на домакинствата е ниска, а банковият сектор е с висока капитализация, добри печалби и е отчетен нисък дял на необслужвани кредити. Формулирането на политиките като цяло е благоприятно, въпреки че някои политики биха могли да помогнат за справяне с рисковете от установените уязвимости. В това отношение би било важно да продължи прилагането на антициклични фискални и макропруденциални политики, подсилени, когато е необходимо. В същото време по-голямото съсредоточаване върху насърчаването на конкуренцията на вътрешния пазар и политиките за повишаване на качеството и количеството на предлагането на работна ръка биха могли да помогнат за управление на натиска за увеличаване на цените и разходите за труд на единица продукция.

---

11 SWD(2023) 615 final.

12 SWD(2023) 637 final.

(13) Въз основа на данни, потвърдени от Евростат[13], дефицитът по консолидирания държавен бюджет на Литва намаля от 1,2 % от БВП през 2021 г. на 0,6 % през 2022 г., докато консолидираният държавен дълг спадна от 43,7 % от БВП в края на 2021 г. на 38,4 % в края на 2022 г.

(14) Салдото по консолидирания държавен бюджет беше повлияно от мерките на фискалната политика, приети за смекчаване на икономическото и социалното въздействие от увеличението на цените на енергията. През 2022 г. подобни мерки за намаляване на приходите включваха компенсации за ДДС за централно отопление за домакинствата, докато мерките за увеличаване на разходите включваха тавани на цените за тарифите за електроенергия за домакинствата и за небитови потребители и за тарифите за природен газ за битови потребители, както и субсидии за предприятия, осъществяващи дейност в сектори, засегнати от високите цени на енергията. Според оценката на Комисията нетните бюджетни разходи за тези мерки през 2022 г. възлизат на 1,3 % от БВП. Салдото по консолидирания държавен бюджет е повлияно също така от бюджетните разходи за временна закрила на разселените лица от Украйна, които се оценяват на 0,3 % от БВП през 2022 г. В същото време приблизително оценените разходи за временните извънредни мерки за справяне с кризата, свързана с COVID-19 спаднаха до 0,4 % от БВП през 2022 г. от 0,6 % през 2021 г.

(15) На 18 юни 2021 г. Съветът препоръча на Литва[14] през 2022 г. да поддържа подкрепяща фискална позиция, в това число стимула, осигурен от Механизма за възстановяване и устойчивост, и да запази инвестициите, финансирани на национално равнище. Освен това Съветът препоръча на Литва да контролира растежа на текущите разходи, финансирани на национално равнище.

(16) Според оценките на Комисията фискалната позиция[15] през 2022 г. е била рестриктивна — 0,9 % от БВП, което е било подходящо в условия на висока инфлация. Както беше препоръчано от Съвета, Литва продължи да предоставя подкрепа за възстановяването с инвестиции, финансирани по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, възлизат на 1,1 % от БВП през 2022 г. (1,3 % от БВП през 2021 г.). Инвестициите, финансирани на национално равнище осигуряват неутрален принос за фискалната позиция[16]. Поради това Литва запази инвестициите, финансирани на национално равнище, както се препоръчва от Съвета. В същото време ръстът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (без новите мерки по отношение на приходите) осигури рестриктивен принос в размер на 0,9 процентни пункта към фискалната

---

13 Евростат — показатели за еврозоната, 47/2023, 21.4.2023 г.

14 Препоръка на Съвета от 18 юни 2021 г., съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност за 2021 г. на Литва (ОВ C 304, 29.7.2021 г., стр. 68).

15 Фискалната позиция се измерва като промяната в първичните разходи (без дискреционните мерки по отношение на приходите), като се изключват временните извънредни мерки за преодоляване на кризата, свързана с COVID-19, но се включват свързаните със средносрочния потенциален растеж разходи, финансирани с неподлежаща на връщане подкрепа (безвъзмездни средства) по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС. За повече подробности вж. каре 1 в таблиците за фискалната статистика.

16 Другите капиталови разходи, финансирани на национално равнище, осигуряват неутрален принос от 0,2 процентни пункта от БВП.

позиция. Поради това Литва контролираше в достатъчна степен ръста на финансираните на национално равнище текущи разходи.

(17) Макроикономическият сценарий в основата на бюджетните прогнози в програмата за стабилност е реалистичен. Правителството предвижда реалният БВП да нарасне с 0,5 % през 2023 г. и с 3,0 % през 2024 г. За сравнение в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда същият растеж на реалния БВП от 0,5 % през 2023 г. и по-нисък реален растеж на БВП от 2,7 % през 2024 г., главно поради сравнително по-бавния прогнозиран растеж на потреблението и инвестициите през 2024 г.

(18) В своята програма за стабилност за 2023 г. правителството очаква съотношението на дефицита по консолидирания държавен бюджет да се увеличи до 2,2 % от БВП през 2023 г. Увеличението през 2023 г. отразява главно мерките за увеличаване на разходите, насочени към подпомагане на домакинствата с по-ниски доходи (като увеличения на социалните плащания и пенсиите), както и очакваните по-ниски приходи от данъци и вноски за социално осигуряване (като дял от БВП). Съгласно програмата се очаква съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП да намалее от 38,4 % в края на 2022 г. на 37,8 % в края на 2023 г. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда бюджетен дефицит в размер на 1,7 % от БВП през 2023 г. Този размер е по-нисък от дефицита, предвиден в програмата за стабилност, главно поради по-високите прогнози за приходите от вноски за социално осигуряване и малко по-ниските прогнози за държавните разходи за междинно потребление и за инвестиции. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда по-ниско съотношение на консолидирания държавен дълг към БВП в размер на 37,1 % в края на 2023 г. Разликата се дължи на по-нисък прогнозиран бюджетен дефицит.

(19) Очаква се салдото по държавния бюджет през 2023 г. да продължи да се влияе от мерките, приети за смекчаване на икономическото и социалното въздействие от увеличението на цените на енергията. Тези мерки се състоят от мерки, удължени от 2022 г. (по-специално: тавани на цените за тарифите за електроенергия и природен газ за битови и небитови потребители). В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. нетните бюджетни разходи за мерките за подкрепа се оценяват на 0,7 % от БВП през 2023 г.[17] Мерките през 2023 г. не изглеждат насочени към най-уязвимите домакинства или предприятия и не запазват ценовия сигнал за намаляване на енергийните потребности и повишаване на енергийната ефективност. В резултат на това няма целенасочени мерки за подкрепа, които да бъдат взети предвид при оценката на изпълнението на препоръката за 2023 г. Предвижда се бюджетните разходи за временна закрила на разселените лица от Украйна да останат стабилни през 2023 г., в размер на 0,3 % от БВП.

(20) На 12 юли 2022 г. Комисията отправи препоръка[18] към Литва да предприеме действия, за да гарантира през 2023 г., че ръстът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с като цяло

[17] Тази стойност представлява равнището на годишните бюджетни разходи за тези мерки, включително текущите приходи и разходи, както и, когато е уместно, мерките за капиталови разходи.

[18] Препоръка на Съвета от 12 юли 2022 г. относно националната програма за реформи на Литва за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Литва за 2022 г. *(ОВ C 334, 1.9.2022 г., стр. 120)*.

неутрална позиция[19] на политиката, като се вземе предвид продължаващата временна и целенасочена подкрепа за най-уязвимите от покачването на цените на енергията домакинства и предприятия и за хората, бягащи от Украйна. Литва следва да има готовност да адаптира текущите разходи към променящата се ситуация. На Литва беше препоръчано и да увеличи публичните инвестиции за екологичния и цифровия преход, както и за енергийната сигурност, като се вземе предвид инициативата REPowerEU, включително чрез използване на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза.

(21) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда фискалната позиция през 2023 г. да бъде експанзионистична (-0,8 % от БВП) в контекста на висока инфлация. Това следва една рестриктивна фискална позиция през 2022 г. (+0,9 % от БВП). Увеличението на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (без дискреционните мерки по отношение на приходите) през 2023 г. се очаква да има рестриктивен принос в размер на 0,4 % от БВП към фискалната позиция. В обобщение, прогнозното увеличение на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с препоръката на Съвета. Предвижда се разходите, финансирани с безвъзмездни средства по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове от ЕС, да възлязат на 2,0 % от БВП през 2023 г., докато финансираните на национално равнище инвестиции се предвижда да осигурят рестриктивен принос към фискалната позиция в размер на 0,1 процентни пункта[20]. Поради това Литва планира да финансира допълнителни инвестиции чрез Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, като се предвижда да запази финансираните на национално равнище инвестиции. Държавата планира финансиране на публични инвестиции за екологичния и цифровия преход и за енергийна сигурност, като инвестиции в развитието на местни възобновяеми енергийни източници и създаването на инфраструктура за съхранение на електроенергия, които ще подпомогнат усилията на Литва да се изключи от електроенергийната мрежа, която работи в синхронен режим със системите на Русия и Беларус. Тези инвестиционни проекти са частично финансирани по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС.

(22) Съгласно програмата за стабилност се очаква дефицитът по консолидирания държавен бюджет да намалее до 1,7 % от БВП през 2024 г. Намалението през 2024 г. отразява главно постепенното премахване на мерките, приети за смекчаване на икономическото и социалното въздействие от увеличението на цените на енергията. Съгласно програмата се очаква съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП да намалее до 37,7 % в края на 2024 г. Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата за изготвяне на прогнозата, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда бюджетен дефицит от 1,4 % от БВП за 2024 г. Този размер е по-нисък от съотношението на дефицита, предвидено в програмата, главно поради по-ниските публични разходи за междинно потребление и по-високия номинален БВП. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда по-ниско

[19] Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. средносрочният (среден за 10 години) потенциален растеж на БВП на Литва, който се използва за измерване на фискалната позиция, се оценява на 14,0 % в номинално изражение.

[20] Очаква се другите капиталови разходи, финансирани на национално равнище, да имат експанзионистичен принос от 0,2 процентни пункта от БВП.

съотношение на консолидирания държавен дълг към БВП в размер на 36,6 % в края на 2024 г.

(23) В програмата за стабилност е предвидено постепенно премахване на повечето мерки за енергийна подкрепа през 2024 г. Комисията също така предполага постепенното премахване на почти всички мерки за енергийна подкрепа (нетни разходи в размер на 0,1 % от БВП през 2024 г.). Тези оценки се основават на допускането, че няма да има нови увеличения на цените на енергията.

(24) В програмата на Литва е планирано постигане на средносрочната бюджетна цел през 2023 г. — структурно бюджетно салдо от -1,0 % от БВП[21] — и поддържането му през останалата част от програмния период. Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. структурното салдо се очаква да бъде в размер на -0.6 % от БВП през 2023 г. и -0.3 % от БВП през 2024 г., което е над средносрочната бюджетна цел. Разумната фискална политика през 2024 г. ще допринесе също така за намаляване на базисната инфлация, която е доста над средната за еврозоната и която може да доведе до загуба на конкурентоспособност, ако продължи.

(25) При допускане за непроменени политики, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда нетните финансирани на национално равнище първични разходи да нараснат с 2,7 % през 2024 г.

(26) Съгласно програмата се очаква публичните инвестиции да намалеят от 4,0 % от БВП през 2023 г. до 3,9 % от БВП през 2024 г. Намаляването на инвестициите отразява по-ниските инвестиции, финансирани на национално равнище и инвестициите, финансирани от ЕС.

(27) В програмата за стабилност се очертава средносрочен фискален план до 2026 г. Съгласно програмата се очаква бюджетният дефицит постепенно да намалее до 1,4 % от БВП през 2025 г. и до 0,9 % до 2026 г. Следователно се планира бюджетният дефицит да остане под 3,0 % от БВП през програмния период. Съгласно програмата се очаква съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП да се увеличи от 37,7 % в края на 2024 г. на 38,6 % до края на 2026 г.

(28) Данъчните приходи на Литва като дял от БВП са значително под средните за ЕС, което ограничава наличното финансиране за публични разходи за здравно обслужване, социална закрила и общофункционално управление на държавата. Неизпълнението на потенциалните приходи от ДДС (разликата между потенциалните и реално събраните приходи от ДДС) все още е едно от най-сериозните в ЕС, въпреки че предварителните оценки показват, че то може да е намаляло значително през 2021 г. През 2021 г. приходите от данъци върху имуществото, които са сред данъците с най-малко увреждащо действие върху растежа, възлизаха едва на 0,3 % от БВП, което е около седем пъти по-ниска стойност от средната стойност за ЕС. Приходите, които Литва събира от корпоративен подоходен данък представляват половината от средната стойност за ЕС (като дял от БВП), като държавата има едни от най-ниските транспортни данъци в ЕС и е една от малкото държави членки без годишен данък върху автомобилите. Публичните разходи за социална закрила са се увеличили през

[21] Структурното салдо (салдо, коригирано спрямо фазата на икономическия цикъл, без еднократните и временните мерки), преизчислено от Комисията с помощта на общоприетата методика, бележи структурен дефицит от 0,6 % от БВП през 2023 г. и 0,2 % през 2024 г.

периода 2015—2021 г., но все още са значително под средните за ЕС. Това се изразява в относително ниски равнища и ограничен обхват на обезщетенията за социална сигурност, като пенсиите за осигурителен стаж и възраст са едни от най-ниските в ЕС спрямо доходите от заетост. Разходите за общофункционално управление на държавата са особено ниски, като поглъщат почти половината от финансирането (като процент от БВП) в сравнение със средните стойности за ЕС. Недостатъчните финансови ресурси за здравно обслужване водят до дълго чакане и високи равнища на неудовлетворени потребности от медицински грижи, високи заплащани лично разходи за пациентите и невъзможност да се предложат конкурентни заплати на медицинските специалисти. През периода 2021—2023 г. Литва въведе няколко основни мерки за постоянни разходи (като увеличения на възнагражденията в обществения сектор, пенсии и други обезщетение за социална сигурност), които не са съчетани със съответните мерки за финансиране, което може да представлява риск за фискалната устойчивост на Литва в дългосрочен план.

(29) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към него планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени до 2026 г. Изпълнението на плана за възстановяване и устойчивост на Литва е в напреднал стадий. На 30 ноември 2022 г. Литва подаде първо искане за плащане и Комисията прие положителна оценка за 31 от 33 ключови етапа, обхващащи шест от седемте компонента на плана, като два ключови етапа, свързани с данъчните реформи, бяха оценени като незадоволително изпълнени. Поради тази причина Комисията активира процедурата за „спиране на плащанията“, което дава на Литва допълнително време да изпълни тези ключови етапи, като същевременно държавата получава частично плащане от 542,3 милиона евро (нетно предварително финансиране), свързано с ключовите етапи, които са изпълнени задоволително. В резултат на обективни обстоятелства, свързани с повишаването на цените на енергията и строителните материали и ограниченията във веригата на доставки поради агресията на Русия срещу Украйна, Литва възнамерява да представи промени в плана, както и глава за REPowerEU за ускоряване на декарбонизацията на икономиката и намаляване на зависимостта от изкопаеми горива. В съответствие с член 14, параграф 6 от Регламент (ЕС) 2021/241 на 30 март 2023 г. Литва изрази намерението си да поиска 1 800 000 000 евро допълнителна подкрепа под формата на заем по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост. Бързото включване на новата глава за REPowerEU в плана за възстановяване и устойчивост ще позволи да бъдат финансирани допълнителни реформи и инвестиции в подкрепа на стратегическите цели на Литва в областта на енергетиката и екологичния преход. Системното и ефективно участие на местните и регионалните органи, социалните партньори и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде важно за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, както и на други икономически политики и политики в областта на заетостта, които излизат извън рамките на плана, за да се гарантира широка ангажираност с цялостната програма на политиката.

(30) През 2022 г. Комисията одобри всички програмни документи на Литва в областта на политиката на сближаване. Бързото изпълнение на програмите на политиката на сближаване при взаимно допълване и полезно взаимодействие с плана за възстановяване и устойчивост, включително главата за REPowerEU, е

от ключово значение за постигане на екологичния и цифровия преход, за повишаване на икономическата и социалната устойчивост, както и за осигуряване на балансирано териториално развитие в Литва.

(31) Отвъд икономическите и социалните предизвикателства, разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, Литва е изправена пред редица допълнителни предизвикателства, свързани със системата за здравеопазване, социалните услуги и социалните жилища, енергетиката и екологичния преход.

(32) Резултатите от дейността на системата на здравеопазване в Литва показват една от най-ниските очаквани продължителности на живота в ЕС. Равнищата на смъртност, предотвратима чрез добро здравеопазване, в Литва остават високи в сравнение със средните за ЕС. В Литва има високо равнище на хоспитализации, които могат да бъдат избегнати, и най-висок процент на смъртност от самоубийство в ЕС. Това подчертава необходимостта от подобряване на ефективността на системата на здравеопазване и нуждата от въвеждане на повече превантивни мерки в литовското здравно обслужване. Предизвикателствата в сектора на здравното обслужване се изострят от недостига на работна ръка, несъответствията в уменията и неравномерното разпределение на медицинските специалисти, като всички тези фактори водят до ограничаване на достъпа до първично здравно обслужване. В плана за възстановяване и устойчивост на Литва са включени значими мерки, като реформа, насочена към преобразуване на болничната мрежа и спешната медицинска помощ, както и инвестиции в модернизиране на здравни заведения и в инфраструктура на клъстерни центрове за инфекциозни заболявания. Очаква се изпълнението на тези мерки да допринесе за преодоляването на някои от основните предизвикателства. Въпреки това, извън мерките, включени в плана за възстановяване и устойчивост, са необходими допълнителни усилия за по-нататъшно укрепване на първичната медицинска помощ и разширяване на здравната профилактика, включително и за засилване на устойчивостта на здравната система.

(33) Планирането и предоставянето на социални услуги е възпрепятствано от недостатъчното включване на неправителствените организации от страна на общините и неефективното интегриране на социалното подпомагане и професионалното обучение в активните политики по заетостта, особено по отношение на безработните лица. Литва постигна известен напредък, като завърши пилотни проекти в определени общини относно предоставянето на интегрирани услуги за безработни лица, и беше отправена препоръка към всички общини от 2023 г. да прилагат методологията на тези проекти в своите програми за насърчаване на заетостта. Въпреки че това е стъпка в правилната посока, предстои оценка на нейното въздействие и са необходими допълнителни усилия. Планът за възстановяване и устойчивост включва значими мерки, като например реформа на схемата за минимален доход и на системата за данъчни облекчения, заедно с увеличаване на покритието на осигуряването за безработица. Очаква се прилагането на тези мерки да допринесе за преодоляването на някои от основните предизвикателства в областта на социалната закрила. Въпреки това, извън мерките, включени в плана, са необходими допълнителни усилия за подобряване на планирането и предоставянето на социални услуги.

(34) Достъпът до социални жилища в Литва е ограничен. Около 9 700 семейства (почти 19 000 души) са чакали да получат социално жилище в края на 2022 г., като средният срок на изчакване е 5,85 години. Общото качество на социалните

жилища остава ниско. Въпреки че в Литва са предприети някои мерки за реформи, свързани със социалните жилища, включително въвеждане на правото за приоритизиране на семействата на самотни родители, увеличаване на допустимите граници на доходите и активите при оценка на допустимостта и добавяне на специални разпоредби в случай на национално извънредно положение или карантина, в момента липсва обща стратегия за справяне с хроничния недостиг и повишаване на качеството на социалните жилища.

(35) След инвазията на Русия в Украйна Литва успешно се отказа от вноса на газ, петрол, електричество и въглища от Русия, като пренасочи вноса на енергия през терминала за втечнен природен газ (ВПГ) в Клайпеда, нефтения терминал в Бутинге, новата междусистемна газопроводна връзка с Полша, подобрената междусистемна връзка с Латвия и съществуващите междусистемни електропроводни връзки с Полша, Латвия и Швеция. Потреблението на природен газ в Литва е намаляло с 41 % в периода между август 2022 г. и март 2023 г., в сравнение със средното потребление на газ за същия период през предходните 5 години, което е над целта за намаляване от 15 %, най-вече поради спада в търсенето на газ от химическата промишленост в резултат на рязко нарастващите цени на енергията. Литва може да продължи да полага усилия за временно намаляване на търсенето на газ до 31 март 2024 г.[22] Независимо от това енергоснабдяването на Литва остава силно зависимо от вноса. Около две трети от брутните нужди от електроенергия и почти целите нужди от петрол и газ на държавата се задоволяват чрез внос. Петролът и газът представляват три четвърти от енергийния микс на държавата.

(36) Голямото търсене на енергия се дължи на голям и остарял транспортен парк, недостатъчна експлоатация на обществения и железопътния транспорт, голям брой енергийно неефективни сгради и силно енергоемки промишлени отрасли. Преди енергийната криза 58 % от общото потребление на газ в Литва се падаше на промишления сектор. Допълнителни усилия за намаляване на енергоемкостта в тези сектори чрез насърчаване на трансформацията на промишлеността, включително чрез иновативни производствени процеси и по-нататъшно насърчаване на използването на възобновяеми енергийни източници, биха намалили зависимостта на Литва от вноса на енергия. Стимулите за избор на по-малко замърсяващи превозни средства остават недостатъчно ефективни в Литва, а системата за обществен транспорт е фрагментирана и страда от липса на координация. Следователно насърчаването на използването на по-малко замърсяващи транспортни средства остава приоритет. В същото време процентът на саниране на многофамилните сгради остава твърде нисък, за да се постигнат целите за неутралност по отношение на климата в сектора до 2050 г. Това показва необходимостта от усъвършенствани процедури и стимули за саниране и от предоставяне на подкрепа на частния сектор, насочена към повишаване на възможностите за изпълнение на проекти за саниране. Литва остава сред държавите с най-лоши резултати в ЕС по отношение на енергийната бедност, като ситуацията може да се влоши допълнително в случай на друго устойчиво увеличение на цените на енергията и ако продължат бавните темпове на саниране.

(37) Литовската електрическа мрежа, подобно на тази на други балтийски държави членки, остава изложена на риск, тъй като е синхронизирана с

[22] Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета и Регламент (ЕС) 2023/706 на Съвета.

електроенергийната мрежа BRELL. Регионалната синхронизация на електроенергийната мрежа с останалата част от ЕС напредва, но трябва да бъде завършена (планира се да бъде завършена до 2025 г.). За тази цел е необходимо сътрудничество с Латвия и Естония. Литва увеличава вътрешното производство на електрическа енергия; предприети бяха стъпки за рационализиране на процедурите за издаване на разрешителни и за насърчаване на производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници, което доведе до големи увеличения на капацитета за производство на енергия от слънце и вятър между 2020 г. и 2021 г. Въпреки това е необходимо допълнително засилване на амбициите в областта на намаляването на емисиите на парникови газове, както и увеличаване на възобновяемите източници и енергийната ефективност, за да може Литва да се съобрази с целите на пакета „Подготвени за цел 55“.

(38) Недостигът на работна ръка и умения в сектори и професии, които са от ключово значение за екологичния преход, в това число производство, внедряване и поддръжка на технологии с нулеви нетни емисии, създава пречки пред прехода към икономика с нулеви нетни емисии. Висококачествените системи за образование и обучение, които отговарят на променящите се нужди на пазара на труда, и целенасочените мерки за повишаване на квалификацията и за преквалификация са от ключово значение за намаляване на недостига на умения и за насърчаване на приобщаването и пренасочването на работната сила. За да се отключи неоползотвореното предлагане на работна ръка, тези мерки трябва да бъдат достъпни, по-специално за физическите лица и в секторите и регионите, които са най-силно засегнати от екологичния преход. Процентът на свободните работни места в повечето ключови сектори се е увеличил след 2015 г., като например в строителството (от 0,8 % на 1,5 % през 2021 г.) и в производството (от 1,4 % на 1,8 % през 2021 г.). През 2021 г. процентът обаче все още беше под средния за ЕС — съответно 3,6 % и 1,9 %. През последните години в Литва беше отчетен недостиг на работна ръка в 28 професии, които изискват специфични умения или знания за екологичния преход. По-специално недостигът на работна ръка беше отчетен като фактор, ограничаващ производството в промишлеността и строителството през 2022 г.

(39) С оглед на оценката на Комисията Съветът разгледа програмата за стабилност за 2023 г., като становището[23] му е изразено в препоръка (1) по-долу.

(40) С оглед на тясната взаимообвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия и паричен съюз Съветът препоръча на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за възстановяване и устойчивост, за i) запазване на устойчивостта на обслужването на дълга и въздържане от широка подкрепа за съвкупното търсене през 2023 г., по-добро насочване на фискалните мерки, предприети за смекчаване на въздействието на високите цени на енергията, и обмисляне на подходящи начини за прекратяване на подкрепата при намаляване на натиска върху цените на енергията; ii) поддържане на големи публични инвестиции и насърчаване на частните инвестиции в подкрепа на екологичния и цифровия преход; iii) подкрепа за промени в заплащането, които смекчават загубата на покупателна способност, като същевременно се ограничават вторичните ефекти върху инфлацията, допълнително подобряване на активните политики по заетостта и преодоляване

[23] Съгласно член 5, параграф 2 и член 9, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета.

на недостига на умения; iv) подобряване на бизнес средата и гарантиране, че енергийната подкрепа за дружествата е икономически ефективна, временна, насочена към жизнеспособни предприятия и запазва стимулите за екологичния преход; и v) запазване на макрофинансовата стабилност и наблюдение на рисковете, като същевременно продължава работата по завършването на банковия съюз. С препоръки (1), (2), (3) и (4), отправени към Литва, се допринася за изпълнението на първата, втората и третата препоръка за еврозоната.

ПРЕПОРЪЧВА на Литва да предприеме през 2023 г. и 2024 г. следните действия:

1. Да прекрати действащите мерки за енергийна подкрепа до края на 2023 г. Ако поради нови увеличения на цените на енергията се наложат мерки за подкрепа, да гарантира, че тези мерки са насочени към защита на уязвимите домакинства и предприятия, че мерките са фискално достъпни и че се запазват стимулите за икономия на енергия.

   Да запази финансираните на национално равнище публични инвестиции и да осигури ефективното усвояване на безвъзмездните средства по линия на МВУ и други фондове на ЕС, по-специално с цел насърчаване на екологичния и цифровия преход, като същевременно поддържа стабилна фискална позиция през 2024 г. Да продължи да се стреми към инвестиции и реформи, водещи до по-висок устойчив растеж и да запази разумна фискална позиция в средносрочен план, в периода след 2024 г.

   Да увеличи адекватността на здравното обслужване и социалната закрила и да подобри общофункционалното управление на държавата.

2. Да продължи стабилното изпълнение на своя национален план за възстановяване и устойчивост и бързо да завърши главата за REPowerEU, за да започне незабавно нейното изпълнение. Да продължи бързото изпълнение на програмите на политиката на сближаване при тясно взаимно допълване и полезно взаимодействие с плана за възстановяване и устойчивост.

3. Да укрепи първичната медицинска помощ и да разшири превантивните грижи, включително за да се засили устойчивостта на системата за здравеопазване. Да подобри планирането и предоставянето на социални услуги. Да подобри достъпа до социални жилища и тяхното качество.

4. Допълнително да намали зависимостта от изкопаеми горива и вносна енергия чрез ускоряване на внедряването на възобновяеми енергийни източници, по-специално чрез осигуряване на достатъчен капацитет и достъп до мрежата, осигуряване на трансформация и декарбонизация на промишленото производство, увеличаване на използването на обществен и устойчив транспорт и подобряване на енергийната ефективност на сградите, както и да намали енергийната бедност. Да осигури достатъчен капацитет на междусистемните електропреносни връзки, за да се повиши сигурността на енергийните доставки, като продължи навременната синхронизация с електроенергийната мрежа на ЕС. Да увеличи усилията на политиката, насочени към предоставянето и придобиването на уменията, необходими за екологичния преход.

Съставено в Брюксел на […] година.

За Съвета
Председател